

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

МІБО
Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студента Педякшова Марія Валеріївна

(ПІБ)

академічної групи ФЛВ-15

(шифр)

напряму

6.020303 «Філологія»

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: **Інтернаціональна лексика в англійській та українській мовах: проблеми перекладу**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	доц. Висоцька Т.М.			
розділів:				
Рецензент				
Нормоконтролер	доц. Бойко Я.В.			

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
перекладу

_____ Введенська Т.Ю.

« _____ » _____ 2019 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалаврастуденту **Педякшова Марія Валеріївна** академічної групи _____ **ФЛв-15**
(прізвище та ініціали) (шифр)напряму _____ **6.020303 «Філологія»**

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: **Інтернаціональна лексика в англійській та українській мовах: проблеми перекладу**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 19.04.2019 № 636-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	загальні відомості про інтернаціональну лексику	25.12.18
Розділ 2	особливості перекладу інтернаціональних слів	02.05.19

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 15 жовтня 2018**Дата подання до екзаменаційної комісії** 10 червня 2019**Прийнято до виконання**

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНУ ЛЕКСИКУ ...	6
1.1 Поняття інтернаціональної лексики	6
1.2 Етапи формування інтернаціональної лексики.....	9
1.3 Складнощі перекладу інтернаціональної лексики.....	11
1.4 Запозичення як джерело збагачення словникового складу	13
1.5 Інтернаціональна лексика англійського походження у сучасній українській мові та термінології.....	16
1.6. Історія запозичення англійської мови.....	22
Висновок до 1 розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ СЛІВ	30
2.1 Фальшиві друзі перекладача	30
2.2 Шляхи передачі інтернаціональної лексики	38
2.3 Науково-технічні інтернаціональні терміни в англійській мові	41
Висновок до 2 розділу.....	45
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми: Проблема перекладу інтернаціональної лексики на сьогоднішній день одна з найактуальніших, але, на жаль, вона не так багато вивчалася. Перекладачеві доводиться остерігатися не тільки численних псевдоінтернаціоналізмів, які можуть збити з пантелику навіть досвідченого професіонала, і повністю перекрутити зміст вислову, але і складнощів, які можуть виникнути при виборі між збереженням інтернаціональної форми і підбором однокореневого еквівалента рідної або іноземної мови. Відомо, що інтернаціональні слова потрапляють в ту або іншу мову або завдяки запозиченню лексики однією мовою у іншої, або внаслідок того, що в обидві дані мови проникло відповідне слово з якої-небудь третьої мови (наприклад, латинської, грецької).

Об'єкт дослідження: Інтернаціональна лексика в сучасній англійській та українській мовах.

Предмет дослідження: Способи перекладу інтернаціоналізмів з англійської на українську мову

Мета роботи: Метою написання роботи є аналіз особливостей перекладу інтернаціоналізмів з англійської на українську мову. Прослідкувати джерела виникнення інтернаціональної і псевдо інтернаціональної лексики, вказати на можливі способи їх перекладу, а також показати найбільш типові помилки при використанні і передачі таких слів засобами іншої мови.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття інтернаціоналізмів.
2. Виявити шляхи і етапи формування інтернаціональної лексики.
3. Вивчити труднощі перекладу інтернаціоналізмів з англійської на українську мову.
4. Виявити типові помилки при перекладі інтернаціоналізмів.

Методи дослідження: Основними методами досягнення мети цієї роботи є: аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз інтернаціоналізмів в англійській та українській мовах

Наукова новизна роботи полягає у вивченні і розгляду інтернаціональної лексики в англійській та українській мовах на представлених прикладах у даній роботі.

Теоретична значимість роботи полягає в тому, щоб проаналізувати етапи формування інтернаціоналізмів та виявити складнощі при перекладі такої лексики. Також визначити типові помилки при перекладі запозичених слів

Практична значимість роботи: допоможе при перекладі інтернаціональних слів англійської та української мовах.

Структура роботи: Дипломна робота складається з: ВСТУП, РОЗДІЛУ 1, РОЗДІЛУ 2, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

РОЗДІЛ 1. Загальні відомості про інтернаціональну лексику

1.1 Поняття інтернаціональної лексики

Інтернаціоналізмами зазвичай називають спільні слова або словосполучення в близьких за походженням або географічним розташуванням мовах: укр. *граматика*, нім. *Grammatik*, франц. *grammaire*, англ. *Grammar*. Інтернаціоналізми – це мовленнєві одиниці, які запозичені з одного і того самого джерела не менш ніж трьома генеалогічно різними мовами в такій самій або подібній формі і мають ідентичне значення. Інтернаціональна лексика включає в себе такі слова, які мають випадкову схожість зовні або в результаті взаємовпливу схожої форми чи схожі за змістом значення в різних мовах.

До інтернаціоналізмів відносять не тільки слова чи фрази, а також морфеми-префікси, суфікси та навіть закінчення, навіть відносять кореневі морфеми: *sport* – спорт, *samurai* – самурай, *text* – текст, *park* – парк, *combine* – комбайн та багато інших. Афікси які відносяться до інтернаціональної лексики найчастіше можна зустріти в українській і англійській мовах:

1. Префікси: анти-, архі-, duc-, ex-, extra-, inter, super-, ultra- та ін.
2. Суфікси: -tion, -ar, -er-, -ist, -ssion, та інші. Наприклад: *actor*- актор, *dentist* – стоматолог, *perfectionist* – перфекціоніст, *function* – функція, *aggression* – агресія, *evolution* – еволюція.
3. Закінчення: -um, -us, -a. Такі як: *versus* – проти, *radius* – радіус, *formula* – формула.

Словниковий запас будь-якої розвинутої мови містить дуже велику кількість за походженням іноземних слів, словосполучень, виразів і навіть певної кількості речень [1, 203].

Подібні лексичні та синтаксичні одиниці використовувалися мовою позичальника, щоб назвати концепції, які ще не були відомі до сих пір. У більшості європейських мовах присутня велика кількість запозичених словосполучень,

лексем, синтаксисів і морфем. Таким чином це було встановлено для того, щоб позначити поняття, пов'язані з різними знаннями або сферами людської діяльності.

Отже, виділяють такі види термінології:

1. соціально-політична термінологія, яка використовує найбільш вживані політичні, економічні, соціологічні, історичні, філософські лексичні одиниці *politic, leader, debate, parliament, party, president, barter, philosophy, etc.* Також до цієї групи відносять терміни, які вживають у міжнародних, юридичних, дипломатичних, та численних літературних одиницях *system, poet, metaphor, synonym, hyperbole, etc.*
2. історична, науково-технічна термінологія *physics, geographics, genetics, engineering* використовується не тільки в науково-технічних, а також у літературних записах та засобах масової інформації *molecule, machine, planet, form, rocket, etc.*
3. технічні терміни, назви механізмів та їх складові *motor, battery, converter, etc.*, також різні назви засобів руху *taxi, bus, trolleybus* і зв'язку *e-mail, telephone, radio, sms, etc.*

Всі ці терміни відносять до інтернаціональної лексики та мають назву справжніх інтернаціоналізмів. Вони не змінні в написанні, при вимові, та в своєму первинному значенні: *system* – система, *molecule* – молекула, *politic* – політика.

Головною ознакою яка характерна справжнім інтернаціоналізмам – це семантична особливість [5, 208].

Отже, лексична схожість і орфографічна відповідність в мові з, якої здійснюється переклад і на яку перекладається залишається незмінною.

Надивлячись на те, що існує так багато справжніх інтернаціоналізмів існує ще одна група інтернаціональної лексики, яка називається перекладеною або запозиченою лексичною одиницею. Така лексика має загальну, послідовну структурну форму але винятково буває схожа в звуковій формі або в орфографічному плані. Запозичений інтернаціоналізм - це терміни, що характеризують технічні

або наукові поняття: *conveyor* – конвеєр, *radar* – радар, *buffer* – буфер, *acid* – кислота, *atom* – атом, *metal* – метал; *gas* – газ; *constitution* – конституція, *mechanization* – механізація; *legal* – легальний, *lead oxide* – окис свинцю, *brake* – гальмо, *specific gravity* – питома вага, *surplus value* – додана.

Також з такими різними групами слів існує багато інтернаціональних міжнародних фразеологічних одиниць і фраз в кожній мові. Лексичний запас налічує так звані абсолютні або майже еквівалентні слова, які мають спільне походження з однієї мови – латинської, грецької чи ін. Такі словосполучення в різних мовах мають ідентичні значення:

Pandora's Box – Пандорина скринька, *tilt at windmills* - воювати з вітряками, *Aladdin's lamp* - лампа Аладіна, *after us the deluge* - після нас хоч потоп, *between Scylla and Charybdis* – між Сциллою та Харибдою. Використання таких міжнародних ідіом в наш час дуже обмежене. Найчастіше вони використовуються в художній літературі, частково в соціально-політичних текстах, в дидактиці, але на жаль в науково-технічних роботах вони практично не зустрічаються [15, 255].

Іншу підгрупу так званих інтернаціоналізмів налічують прислів'я, приказки, стійкі вирази, що вживаються в іноземній інтерпретації (тут явно домінують мови: латинського, французького, англійського, німецького походження). Протягом столітнього використання вони стали звичними словами, які відносяться до барбаризмів: *status in statum* держава у державі, *repetitio est mater studiorum* (Lat.) – повторення – мати навчання, *Ojo por ojo, diente por diente* (Ital.) – послуга за послугу, *Besser spät als nie* (Germ.) – краще пізно ніж ніколи, *easy come, easy go* - (Engl.)- як нажито, так і прожито, *c'est la vie* (Fr.) – таке життя.

Кількість таких інтернаціоналізмів практично незмінна. Це обловлюється тим, що ці вирази потрапили в різні мови через літературні і культурні джерела. Взаємопроникнення лексики в іноземних мовах – природний і необхідний процес мовленнєвого розвитку. Взаємопроникнення лексики виникає з кількох

причин. По-перше, з утворенням нового явища або предмету: назва предмету виникає разом з явищем. Так в українській мові з'явилися такі слова як *computer*- комп'ютер, *motor*- мотор, *battery*- акумулятор, *taxi* - таксі та ін.

Наступна причина це - необхідність у позначанні різних спеціальних видів, предметів або явищ. Наприклад, з появою ліфту до англійської і української мови увійшло німецьке слово *lüften* – ліфт (яке дослівно означає підійматись вгору).

Часто потреба в назвах об'єктів і понять виникає в різних галузях науки і техніки, тому існує дуже багато зарубіжних науково-технічних термінів. У значенні українських слів вони якраз і відрізняються точністю та специфічністю значення. Якщо порівняти, наприклад, слова *трансформатор* і *перетворювач*: *трансформатор* - особливий прилад для перетворення електричного струму, а *перетворювачем* можна назвати і такий прилад і людину [22, 208].

1.2 Етапи формування інтернаціональної лексики

Протягом 20 ст. до словникового запасу нової української мови потрапила величезна кількість термінів, що використовуються в західноєвропейських мовах. На україномовному ґрунті такі вирази позначають загальні назви для різних наукових понять, які забезпечують одне з найважливіших властивостей терміну - однозначний збіг наукового поняття і його назви [11, 217].

Інтернаціональні слова потрапляють в ту чи іншу мову шляхом запозичення з іншої мови, або тому, що дві дані мови запозичують відповідне слово в третій мові наприклад, з латинської або грецької. Таким чином, слова *mainstream*, *community*, *clutch*, *notebook*, *remake*, *crumble*, *hotdog*, *outsider*, *brand*, *deadline*, *default*, *investor*, *penalty*, *glamour*, *fitness*, *gamer*, *security*, *puzzle*, є загальнозрозумілими не тільки для осіб - носіїв англійської мови, але й для тих, хто

має іншу рідну мову. Це пояснюється інтернаціональним характеру вказаних слів.

Розгляд діяхронічного аспекту проблеми інтернаціоналізмів здійснюється шляхом історико-етимологічного аналізу явищ. Діахронічний аналіз інтернаціональної лексики вказує на певну специфіку. Відомо, що кожна людина намагається відтворити раніше засвоєні мовленнєві норми. Намагаючись впоратися з новими проблемами, білінгв або поліглот може відтворювати зразки однієї мови в контексті іншої. Ця обставина лежить в основі вербальних контактів і в результаті це може пояснити різницю між історичними та етимологічними матеріалами слова [19, 449].

Етимологічним джерелом є мова, в якій вперше з'явився зразок. Історичним джерелом є мова, яка безпосередньо передає цей зразок в певну мову. Наприклад слово *тайга* – якутського походження, в російській мові спочатку було діалектизмом, який ввійшов у вжиток лише у другій половині 19 ст. Це слово з російської мови поширилося як географічний термін у багатьох мовах. Інший приклад слова *tank* і *tanker* однаково виникли цілком на підставі національної мови, хоча історія цих слів різна. Слово *tank* прийшло в англійську через марахті в значенні резервуар, цистерна у 17 ст. і отримало нове значення танк, в якому воно інтерналізувалося, а слово *tanker* було утворено на англійській основі від попереднього не пізніше 1905 [16, 657].

Етимологічний матеріал не завжди є етимологічним джерелом. Розходження етимологічного матеріалу виникає, коли створення нового слова в певній мові не вивчається матеріалом. Матеріал для таких «штучних» заміщень зазвичай зустрічається в мові, яка користується великим культурним престижем. Поняття етимологічного матеріалу не пов'язане з встановленням давніх слів, морфем, а з конкретним мовленнєвим матеріалом, який використовується для передачі особливого значення. У мовленнєвих контактах часто трапляються випадки постійного запозичення, тобто одночасне орієнтування різних носіїв

даної мови на один і той же зразок іноземної мови. Це особливо стосується, коли до мови надходять нові до прийняття інтернаціоналізми [18, 456].

Деякі випадки пов'язані з семантикою, і в цій області сліди мовленнєвих контактів встановлюються і обмежуються власними нововведеннями мови з особливо великими труднощами. В сфері інтернаціоналізмів і пов'язаної з ними лексики семантичні зрушення є, на перший погляд, природним розвитком значення слова в межах однієї мови, що може відображати процеси, пов'язані з багатьма мовами. При традиційному підході до інтернаціоналізмів вони ототожнювалися з запозиченнями, але ще в 1950-тих роках деякі дослідники заперечували проти цього ґрунтується на тому, що на певній частині мови інтернаціоналізми можуть здаватися власними, а не запозиченими словами. Однак принципова різниця між запозиченими і інтернаціональними словами є, а суть їх набагато складніша. Ці обидва явища не можуть прирівнюватися один до одного перед усім тому, що інтернаціоналізми- це об'єктивно існуюча міжмовленнєва категорія синхронії, а запозичення- це такі фактори, які основані на положеннях діяхронії [22, 208].

1.3 Складнощі перекладу інтернаціональної лексики

Розповсюдження інтернаціональної лексики в англійській і українській мовах на міжнародному рівні займає чільне місце, і її переклад має свої особливості. Дивлячись за перекладом інтернаціоналізмів можна виявити, що взагалі переклад еквівалентний, а не ізольований мовленнєвими знаками, переклад, який здійснюється не в лексичних термінах не зводиться до передачі семантики висловлювань незалежно від поділу значень у лексичних одиницях вихідного тексту. Усвідомлюючи фразу як одне ціле, перекладач сприймає як зміст, так і форму складових одиниць у складі цього цілого. Таким чином, це висвітлюються з особливою увагою, в промові в лексичних одиницях, подібних за формою

або функцією з одиницями оригіналу, тобто інтернаціоналізму. Розповсюдження інтернаціоналізмів, характерне для більшості перекладів, таким чином малопомітне. Порушення норм прийнято вважати прихованою інтерференцією. Більшість перекладачів не в змозі замінити всі семантичні кальки, які виглядають як нововведення і замінюються в контексті. Ділер, торговець, біржовик – *dealer*, генеральний, загальний, повсюдний – *general*, ординарний, звичайний – *ordinary*, натуральний, природний, звичайний – *natural*, активний, діючий, енергійний – *active*, приватний, особовий, конфіденційний – *private*, експеримент, випробування, дослідження – *experiment*, приватний, особистий, окремий – *private*.

У літературі наголошуються наступні можливі розбіжності значень інтернаціональних і відповідних українських слів. Українське слово схоже з англійським, але не у всіх значеннях, а лише в одному - двох. До цієї групи інтернаціональної лексики входить порівняно велика кількість слів, переклад яких приводить к труднощам [26, 208].

З англійської мови в англійську перейшли багатозначні слова, які представлені у таблиці 1.1., які уживаються в українській мові лише в одному значенні. Англійською ж слова мають декілька значень.

Таблиця 1.1.

Багатозначність слів

Слово	Українське значення	Англійське значення
Сателіт- <i>Satellite</i>	Маріонеткова держава	1) супутник; 2) штучний супутник; 3) член пошани, учасник урочистого кортежу, супроводжуючий особу; 4) прибічник, прихильник; 5) держава-сателіт; 6) місто-супутник; 7) супутник (хромосоми).
Туз - <i>Ace</i>	Гральна карта	1) частина; 2) одиниця рахунку для ігор; 3) професіональний льотчик; 4) людина, яка найкраща в чомусь.
Розум- <i>Mind</i>	Певний склад мислення	1) спогад; 2) настрій; 3) пам'ять; 4) думка; 5) бажання; 6) стан; 7) увага.

1.4 Запозичення як джерело збагачення словникового складу

Початок масових запозичень з англійської на українську припадає на 19 століття. Це були слова з політичних, військових, технічних, економічних, комерційні, спортивних, продовольчих та культурних сфер, які, як правило, прийшли разом з російською мовою: блокад – *blockade*, бокс – *boxing*, бункер –

bunker, гол– *goal*, джаз – *jazz*, дрейф – *drift*, катер – *cutter*, кекс – *cake*, клоун– *clown*, клуб– *club*, конвеєр – *conveyor*, лідер– *leader*, мічман– *midshipman*, нокаут– *knockout*, піжама– *pyjamas*, ром – *rum*, танк – *tank*, торт – *pie*.

Одне з джерел збагачення лексики будь-якої мови є запозичення. Термін *запозичення* - це процес введення та вивчення іноземних слів через різні соціальні причини - війни, торгівлі, подорожу, технічного співробітництва, культурних зв'язки тощо. Запозичуються, як правило, окремі слова; рідше це можуть бути фрази (у тому числі сталі) і навіть граматичні структури. Англійські та українські запозичені слова можуть бути розділені на два класи:

- 1) правильні запозичення;
- 2) перекладені запозичення або калькування.

Правильні запозичення - це слова і вирази, які зберігають свою зовнішню форму і значення. Наприклад: (Lat.) *modus vivendi* – угода про встановлення тимчасового компромісу між двома конфліктуючими групами, (Fr.) *vis-a-vis* – віч-на-віч. [10, 217].

Перекладені запозичення або калькування - це слова та вирази, які взяті з іншої мови та були перекладені буквально. Перекладні запозичення можна розділити на лексичні та семантичні.

Лексичні переклади також калькування відбуваються, коли в процесі буквального перекладу запозичені вирази зберігають своє первісне значення.

Наприклад:

(Lat) - *lapsus linguae*   (Eng.) – a slip of the tongue

(Ger.) *ding an sich*   (Eng.) – thing in itself

(Eng.) – honey moon   (Ukr.) медовий місяць

Семантичні переклади відбуваються, коли іноземне значення переноситься в рідне слово. Наприклад, слово *dream* – мрія означало *joy* – радість у давньоанглійській мові. Сучасне значення цього слова було запозичене з відповідного староскандинавського слова *draum*.

Запозичення відображає історичний стан мови. Власне долею запозичень займаються у дослідженнях з історичної лексикології. Для сучасної лексичної композиції мови важливо те, що вона має зараз, і в яких відношеннях є мовленнєві елементи на даному етапі розвитку. Знання історії розвитку окремих лексичних явищ дозволяє краще розуміти відмінні риси сучасної нам мови, її фонетичний, граматичний і лексичний склад. В історичній лексикології існують різні джерела запозичень і способи введення запозичених слів [3, 606].

Запозичення пристосовуються до системи мови-позичальниці, а іноді настільки нею засвоюються, що іншомовне походження таких слів стає не помітним носіями мови та виявляється лише за допомогою етимологічного аналізу. Оскільки запозичення є результатом тривалої історичної взаємодії мов та їх змішування, то запозичення впливають на лексичне значення багатьох мов. Сильна взаємодія мов при зростаючій ролі культурних та економічних зв'язків між народами та країнами, а також при глобалізації, призводить до виникнення особливого шару запозичень, що називається інтернаціональними словами. Інтернаціоналізми - це не обов'язково прямі запозичення, і не кожне запозичення - це інтернаціоналізм. Інтернаціональними слова можуть бути не лише по своїй зовнішній формі, (написання та вимова), але і за внутрішньої [27, 396].

Однак, слід зазначити, що у різних дослідженнях співвідношення інтернаціоналізмів та запозичень трактується по-різному. Здебільшого інтернаціональні лексеми вважають складовою частиною запозичень. Проте деякі науковці заперечують таке ототожнення. На думку В.В. Акуленка, між запозиченнями та інтернаціоналізмами існує принципова різниця: "інтернаціоналізми є об'єктивно існуючою міжмовною категорією синхронії із своїми специфічними характеристиками, а запозичення - це діахронічна категорія, яка є умовною для певного синхронного зрізу існування мови". Така методологічна різниця має принциповий характер [1, 203].

Щодо того, чи слід віднести інтернаціоналізми до запозичень чи до окремо існуючої групи слів, А.Д. Олійник вважає, що інтернаціоналізм - це дуже

широке поняття, яке не завжди збігається з поняттям "інтернаціональної лексики" (з огляду на існування так званих "семантичних інтернаціоналізмів" зовнішня форма яких у кількох неспоріднених мовах не завжди буває подібною). Інтернаціоналізми є особливою категорією термінів, яка онтологічно пов'язана із запозиченнями, які, однак, слід розглядати не в діахронічному, а в синхронічному аспекті [6, 77].

Таким чином, незаперечно стає те, що через глобалізацію та підсилену взаємодію мов виникає особливий шар запозичень, який називатися інтернаціональними словами. Також явний факт, що інтернаціоналізми є невід'ємною частиною словникового складу мови при зростаючій ролі культурних та економічних зав'язків між народами та країнами [47, 685].

1.5 Інтернаціональна лексика англійського походження у сучасній українській мові та термінології

У цей час спостерігається поява особливого шару інтернаціональної лексики англійського походження, що пояснюється престижністю англійської мови і його глобальним статусом у світі. Документальним підтвердженням цього феномена служить зафіксоване в "Dictionary of European Anglicisms" за редакцією М. Горлача функціонування лексичних одиниць англійського походження в шістнадцяти європейських мовах. Більшість інтернаціональних словосполучень англійського походження становлять кореневі морфеми, що розповсюджуються в міжнародних мовах, та володіють здатністю комбінуватися з національними афіксами. Серед тих, що зустрічаються досить часто - слова *bank, business, consult, design, disk, drive, hit, man, market, media, net, style, test* [44, 225].

Звертаючи увагу на поширення англійської мови у світі, слід знати, що існує не тільки широке вживання світовими мовами у словах англійського походження, а також в словотворчих елементах, таких як морфеми *cyber-, mega-*,

super-, *-er*, *-gate*, *-(a) holic*, *-ing* та інші. Незважаючи на те, що деякі з них були запозичені в англійську мову, статус інтернаціональних вони здобувають у цей час саме завдяки явищу глобалізації. Для виявлення ступеня поширення інтернаціоналізмів англійського походження в українській мові потрібно проаналізувати побутовий, художній, масово-інформаційний, науковий, офіційно-діловий і комп'ютерний дискурси, які належать до індивідуально-орієнтованого й до статусно-орієнтованого типам .

Масово-інформаційний дискурс більш за все насичений інтернаціоналізмами, що пояснюється традиційною сприйнятливістю засобами масової інформації до нових тенденцій у мові. Газети, телебачення, радіо, інтернет є не тільки сферами функціонування інтернаціональної лексики, але і її провідником в усі інші дискурси. Масово-інформаційний дискурс виділяє наступні тематичні групи інтернаціоналізмів: економічні, політичні, комп'ютерні технології, спортивні, соціологічні, технологічні. У якості прикладів можна привести такі інтернаціоналізми, як: *імпічмент*, *кілер*, *консалтинг*, *лейбл*, *маркетинг*, *піар*, *плеймейкер*, *провайдер*, *промоушн*, *рекет*, *унісекс*, *хітмейкер*, *чат*, *юзер*, *футбол*, *гандбол*, *ватерполо*, *бізнес*, *рекет*, *маркетинг*, *бюджет*, *чек*, *банкнот*, *менеджер*.

У комп'ютерному дискурсі факт наявності великого числа інтернаціоналізмів англійського походження пояснюється тим, що в теперішній час англійська мова є в усьому світі основною мовою спілкування в інтернеті й мовою комп'ютерних технологій, лексичні одиниці, які належать саме їй запозичуються багатьма мовами. В якості прикладів лексичних одиниць даної групи приведемо наступні: *геймер*, *серчінг*, *плагін*, *вебсайт*, *hotmail*, *e-mail* [39, 443].

Науково-технічна термінологія традиційно вважалася пріоритетною для інтернаціональної лексики, оскільки основна кількість термінів утворювалася за допомогою інтернаціональних морфем греко-латинського походження. У результаті зміни акценту на англійську мову як джерело даної лексики й під впливом інтенсивного розвитку комп'ютерних технологій науково-технічна термінологія насичується одиницями англійського походження. Прикладами сучасних інтер-

національних термінів служать такі слова, як *інтерфейс, конектор, процесор, рейтинг, сіді - чейнджер, трек тюнер*.

Офіційно-діловий дискурс, представлений офіційно-документальним і побутово-діловим форматами, надивлячись на те що цей тип досить ізольований, він доступний для нової лексики, особливо англійського походження. Це пояснюється тим, що по-перше, переважним положенням в англійській мові є здійснення міжнародно-дипломатичних і політичних зав'язків, і, по-друге, глобалізація економіки, яка використовує англійську мову, як єдину мову спілкування й, в результаті, появи загального фонду інтернаціональної лексики англійського походження. Характерними прикладами є *віце-президент, мерчендайзеринг, самітет, самплинг, менеджмент*.

У побутовому дискурсі, аналізується на прикладі молодіжного сленгу, який представлений інтернаціоналізми, що зберігає первісне значення, та гібриди, котрі були утворені шляхом поєднання до іноземного кореня українського суфікса, приставки або закінчення, що впливають на зміну значення слова-джерела. Аналіз проводився на основі матеріалів словників молодіжного сленгу, а також публікацій у засобах масової інформації, орієнтованих на молодь. У даній сфері інтернаціоналізми утворюють тематичні групи *спорт, музика, дозвілля, субкультури, комп'ютерні ігри тощо*. У якості прикладів можна привести такі лексичні одиниці, як *плеєр, бринчати, найс, менс, піпл, окей, меседж, бойфренд, рофл, джемпер, тренч, худді, гамбургер, капкейк*. Особливої уваги заслуговує відстеження й систематизація словника молодіжного жаргону, що досить стрімко поповнюється інтернаціональною лексикою англійського походження [42, 80].

Таким чином, наведенні приклади підтверджують факт появи великої кількості інтернаціональної лексики англійського походження внаслідок пріоритетної позиції в якості глобальної мови. Також можна відзначити проникнення інтернаціоналізмів у всі сфери людської мовленнєвої діяльності. Англійська мова, що поширюється й функціонує в теперішній час, забезпечує міжнародне

спілкування й сприяє об'єднанню світового співтовариства, особливо у сферах науки й техніки.

Українська мова належить до європейсько мовної спілки, основу інтернаціоналізмів якої становлять грецькі або латинські корені, хоч інтернаціоналізмом у цьому ареалі може стати й назва, утворена на ґрунті будь-якої іншої європейської мови, що проникла в неблизько споріднені мови [31, 70].

Проте прагматичний підхід до терміну як такого, що вказує тільки на поняття, вступає в суперечність із фундаментальними засадами набування знань, основу яких становить думка про те, що найлегше й найприродніше людина формує знання й пізнає світ засобами рідної мови. Тому перед упорядниками різноманітних терміносистем української мови після національно-визвольних змагань.

1918-20-их років постало нелегке завдання органічно вписати міжнародну термінолексику в систему тогочасної української літературної мови, щоб українська наукова мова ставала не тільки засобом спілкування між ученими певної галузі, а й виконувала роль найприроднішого розповсюджувача й популяризатора наукових знань серед широких кіл українців, що неможливо було здійснити без добору національних відповідників до низки міжнародних термінів. У зв'язку з цим протягом 20-ти років 20 ст. терміни-інтернаціоналізми засвоювали п'ятьма способами:

- 1) Позичання без перекладу (найбільш поширений спосіб): *автоколіматор, агрегат, адіабата, адсорбція, блок, болометр, поляризація*;
- 2) Заміна міжнародних термінів національними відповідниками (рідко): *двоц-лен* (замість *біном*), *куля* (*сфера*), *суглоб* (*шарнір*);
- 3) Розташування національних відповідників перед інтернаціоналізмом, що, очевидно, свідчило про надавання переваги першому: *чинник, агент; кружало, диск; мірило, масштаб; чоло хвилі, фронт хвилі*;
- 4) Розташування новоствореного національного відповідника після міжнародного терміну: *абсорбція, вбирання; абсорбціометр, вбиромір; адгезія,*

прилипність; біфіляр, двонитник; коливальник; дисперсія, світлорозсів; монохорд, однострун; телеметрія, далекомірювання;

- 5) Узгодження правопису ряду термінів (*магнет, хемія*) і їх роду (*атмоліза, аналіза, анода еліпса, катода, фотоліза*) із західноєвропейськими мовними взірцями, а не поширеними на той час формами російської мови (рос. *магнит, химия; атмоллиз, анализ, анод, эллипсис, катод, фотоллиз*) [36, 58].

Довгий час українська наукова мова приймала нові інтернаціоналізми тільки через російську мову. Дискусій про національні відповідники міжнародних термінів наразі не ведуть .

Існує багато суперечок про способи засвоєння прикметників-інтернаціоналізмів .Багато позичених суфіксів семантично порожні, тому без них можна обійтися і додавати український суфікс - н - не до прикметникового суфікса, а до кореня: функція - функційний, але функціонал - функціональний; диференціювати - диференційний, але диференціал - диференціальний, гармонійний і гармонічний (з різними значеннями).

Відновлено деякі прикметники, утворені від термінів-інтернаціоналізмів за допомогою українського суфікса - ов-: *процесовий, тридобовий*. Однак такий засуджений у 30-ті роки ХХ ст. національний замінник іншомовних суфіксів реабілітовано не до кінця: давно відомі утвори від інтернаціоналізмів *атомовий, спортовий, призмовий* та інші прикметники такого типу й до сьогодні старанно замінюють схожими з російськими *атомний, спортивний, призматичний* тощо [14, 138].

Ще один цікавий приклад усування міжнародного суфікса - це додавання українського дієслівного суфікса - ува - безпосередньо до кореня, усуваючи міжнародний терміноелемент - суфікс -із-: каналувати (а не каналізувати), стандартувати (а не стандартизувати) або інший суфікс кондиціювати (а не кондиціонувати) .

Деякі українські вчені притримуються думки, що інтернаціоналізми можуть засмічувати лексику нашої мови. На думку професора Б. Степанишина, лексика мовця характеризується найперше її чистотою, синонімічним багатством, нормативністю вимови і, зрештою, співвідношенням рідних (українських) і чужомовних слів. Професор і митрополит Іван Огієнко застерігав інтелігенцію від засмічення української мови зайвими іншомовними словами. Засвоєння таких слів, на його думку, свідчить про захоплення іноземщиною та про те, що люди охоплені почуттям своєї меншовартості перед іноземцями [37, 138; 38, 54].

Можна спостерігати, як уже навіть не десятками, а сотнями викидаємо в забуття рідні, ясні, милозвучні слова природного українського мовлення. Це насамперед робиться у сфері журналістики та вищих колах науки. Справжній патріот рідної мови не скаже *акомпанемент*, *інтенсифікація*, *адекватний*, *акцент*, оскільки є споконвічні наші слова *супровід*, *посилення*, *тотожний*, *наголос* [22, 165].

Проте є, звичайно, чимало інтернаціональних слів, без яких у повсякденному спілкуванні обійтися важко, а то й взагалі неможливо (особливо коли йдеться про наукові та технічні поняття).

Отже, протягом ХХ століття й у теперішній час в різні терміносистеми нової української мови увійшла величезна кількість поширених у західноєвропейських мовах термінів. У підсумку виходить, що зроблено тільки деякі кроки на шляху до повернення зовнішній форми інтернаціоналізмів питомих українських рис.

1.6. Історія запозичення англійської мови

Запозичення в англійській лексиці складають словниковий запас, який найбільш тісно і безпосередньо відображає історію Англії, демонструючи вплив зовнішніх нелінгвістичних причин на мову. Тому їх можна простежити в хронологічному порядку, пов'язуючи їх з історією англійського народу.

Коли англійці, сакси і юти в 5 столітті нашої ери переїхали до Британії, вони знайшли там кельтське населення бриттів і галлів, яких вони відтіснили на захід (Уельс і Корнуолл) і на північ (Шотландія). У зіткненні мов перемога дісталася мови прибульців. Розвиток їх мови і дало сучасний англійський.

Запозичення з мови кельтів виявилися дуже нечисленними і в основному пов'язано з географічними назвами [29, 48].

У староанглійській мові не так багато кельтських слів, і нажаль зараз вони майже невідомі.

Серед них: *bannock* – коржик, *down, dune* – пагорб, *dun* – коричневий або, *cradle*. Найбільш численні пізні запозичення з шотландського *slogan, whisky, clan*, ірландського *bard, fun, Tory* та ін. діалектів, що містять кельтизми, а також запозичення через французьку мову *beak, budget, career, gravel, harness, tunnel*.

У давньоанглійській мові розрізняють два шари латинських запозичень. Слова, які відносять до першого шару (до 800 р.), могли потрапити через кельтську мову і бути пов'язаними з правлінням чотири перші століття нашої ери римлян в Британії, або потрапити в мову англів і саксів ще на континенті. Як би там не було, вони свідчать про більш високу, ніж у кельтських та германських племен того часу матеріальній культурі римлян і мають на увазі конкретні речі і поняття, які раніше англо-саксам були невідомі. Наприклад: *port* - лат. *portus* порт *wall*-мірою. *wall*, лат. *vallum* вал *wine*-да. *win*, лат. *vinum* вино *mile*-да. *mil*, лат. *milia passuum* тисячі кроків [29, 49].

Всі слова цієї групи запозичені усним шляхом, повністю асимільовані й увійшли в основний словниковий фонд англійської мови. У той же час вони підкорювали граматичну структуру англійської мови, втрачаючи граматичні форми, притаманні латинській мові, а також підкорялися всім тим закономірним фонетичним змінам, які відбулися в словах англійської мови протягом історії.

Другий шар латинських запозичень включає слова, що увійшли в англосаксонську мову після прийняття християнства, яке почалося в 596 році. Так само, як і слова першого шару, це переважно односкладові слова, запозичені усним шляхом і в більшості своїй позначають конкретні поняття.

Важливо звернути увагу на те, що в загальному словниковий склад давньоанглійської мови відрізняється менш порівнюючи з Новоанглійським періодом. Лексика більш однорідна, а запозичення обмежуються сферою іменників. До вищезазначеного списку можна додати лише три дієслова: *to offer*, *to spend*, *to thrive*. Всі ці ранні латинські запозичення пройшли надалі значну еволюцію як за формою, так і за змістом [32, 18].

Вплив скандинавських мов суттєво відрізнявся через те, що він почався у VIII столітті з набігами скандинавів на Британських островах і наступним підпорядкуванням Англії датському королю (1017). Завойовники, і переможені люди в цьому випадку стояли на приблизно однаковому суспільно-економічному та культурному ступені розвитку, говорили на близькоспоріднених мовах. Їх мови взаємодіяли у спілкуванні діалектів. Тому в період скандинавського завоювання запозичення були не тільки численні, а і надалі дуже стійкі, та дуже різноманітні, як за семантичними, так і лексичними характеристиками. Так, із скандинавської мови було запозичено: займенники: *they* - вони, з усіма формами, і *same* - той самий, *till* поки не, *though* хоча; нареччя *for* тому. . Кількість прикметників, запозичених з скандинавської мови, досить чисельна, і вони часто використовуються в мові. Це такі прикметники, як *slow*, *wide*, *dry*, *high*, *odd*, *sad*, *strong*.

Ці слова, подібно до дієслів нижче, не додають нових понять, а, навпаки, витісняють вже існуючі фрази.

Вплив скандинавського на англосакс був значним не тільки в заміні і витісненні деяких споконвічних слів, а також в істотних фонетичних та семантичних змінах в деяких словах діючого словникового фонду. Близькість обох мов сприяє так званому семантичному запозиченню, в якому оригінальні слова змінювали своє значення під впливом скандинавських слів. Поєднання *sk* на початку слова перед збереженням голосних, який не переходить в звук [J] є фонетичним критерієм для розпізнавання скандинавських запозичень від споконвічних слів. Наприклад *squirrel* – білка, *sceptic* – скептичний.

Після битви при Гастінгсі в 1066 році відбувалося схрещування з Нормансько-французькою мовою, на якій говорили Нормани, які встановили своє панування в Англії.

Основна частина населення Англії продовжувала користуватися рідною мовою, незважаючи на те, що більшість знали обидві мови. Все це вплинуло на словниковий запас англійської мови та слів, що позначали ті поняття, які належали до побуту, звичаїв і занять феодальної норманської знаті. Пізніше, коли англійську мову витіснила французька в політичному плані, в неї додалося дуже багато французьких термінів [32, 20].

Таким чином, французькі запозичення цього періоду проникають в основному не тільки в словниковий запас, а й у певні верстви словникового утворення. Ці шари визначаються історичними умовами запозичення.

Перш за все, це слова, пов'язані з феодальними відносинами: *feudal* – феодальний, *baron* - барон, *vassal* - васал, *liege* - вождь, *chivalry* - лицарство. Деякі з цих слів, у той час відображали у своєму значенні феодальну ідеологію, пізніше отримали загальний зміст. Такі як: *command*- володіти, *obey* - підкорятися, *serve*- служити, *noble* - благородний, *glory* - слава, *danger* - небезпека.

Цікаво, що розвиток значення слова *danger* спочатку означало влада феодала, і в цьому значенні було запозичене. Лише через роки воно набуло значення небезпека у Франції і було запозичене вдруге.

Майже всі титули, за винятком: *king, queen, earl, lord i lady* Нормансько-французького походження. Слова, пов'язані з державним управлінням та урядом: *people, nation, government, power, authority, court, crown* та ін. Слова, пов'язані з грошовими відносинами: *money, property*. Слова, що позначають сімейні відносини: *parent, spouse, cousin, uncle, aunt, nephew, niece*. Велика кількість військових термінів і слів, пов'язаних з війною. Усі назви військових чинів. Дуже багато слів, що означають задоволення і розваги: *feast, leisure, pleasure, delight, ease, comfort, chase* і багато карткові терміни: *trump, aci, cards*. Юридичні терміни: *accuse, court, crime, felony, plaintiff, defendant, attorney* та ін. Французькими словами називалися професії ремісників, які обслуговували феодалів: *tailor, butcher, painter, carpenter, joiner*.

Поряд зі словами, що відносяться до більш-менш спеціальних сфер лексики серед французьких слів цього періоду, було багато тих, що означають звичайні поняття і постійно використовуються в повсякденному спілкуванні, повинні бути включені в основний словник. Такі слова як: *face, place, large, change; hour, minute, second; river, mountain, soil, air, flower, fruit* [32, 22].

Слід нагадати, що франки, готи і бургунди, які завоювали романізованих галлів і прийняли їх мову, принесли до народу багато німецьких слів. Тому не дивно, що серед французьких запозичень багато слів німецького походження: *banner, blank, blanket, blue, choice, coat, dance, garden, gay, pocket, ticket, war*.

Французькі запозичення іноді важко відрізнити від латинських, але, наразі кажучи, важко відрізнити прямі латинські запозичення від непрямих. Наприклад, слово *figure* могло виникнути з лат. мови *figura* або з французької. *figure*.

Період розпаду основ феодального суспільства і виникнення капіталістичних відносин відповідає процесу становлення сучасних буржуазних націй. Формування національних мов нерозривно пов'язане з утворенням націй. В Ан-

глії в кінці 13 початок 14 століття, із збільшенням торгових відносин і зростанням міст і промисловості, боротьба за англійську, як головну національну мову, набуває великого значення [43].

Новоанглійська мова – це відображення епохи Відродження. Наукові праці цього періоду вже написані англійською мовою, але, як і раніше, в середні віки мовою науки була латина і так як для епохи Відродження характерний інтерес до пам'ятників античної культури, використання стилю, риторичних прийомів побудови грецьких і римських авторів, то абсолютно природно, що і поповнення словника і створення нової наукової термінології ввійшло в значній мірі за рахунок запозичень з латинської, а також з грецької мов. Так створювалася, наприклад, термінологія філософії, медицини тощо.

Особливості так званою третього шару латинських запозичень полягає в тому, що вони походять не усним, а літературним шляхом, і позначають переважно абстрактні поняття: *basis, area, crisis, idea, ratio, stimulus*. Серед них багато дієслів і прикметників: *operate, cultivate, demonstrate, evolve, educate, admit, permit, complete, accept, affect, locate, separate, senior, junior, minor, inferior, exterior, superior, dependent*.

У письмовій формі сучасної англійської мови дуже вживані літерні скорочення від таких виразів, які в читанні замінюються англійським перекладом. Найважливіші ознаки слів латино-романського походження такі: перевага двоскладових і багатоскладових основ із префіксами, незважаючи на те, що префікси закінчуються на приголосну: *ab-, ad-, corn-, dis-, ex-, in-, im-, il-, sub-*; подвоєння приголосних: *bb, cc, ff, ll, mm, nn, pp, rr, ss, tt* [25, 40].

Існує значна частка латинських елементів в англійській мові. грецькі слова та словотворчі елементи широко використовуються в термінології науки всіх країн і стали так само, як і латинські, в значній мірі інтернаціональними.

Поряд із запозиченнями з класичних мов, в 15-16 ст. були запозичення з живих мов, переважно італійської, іспанської та голландської. Нечисленні запозичення з італійської, голландської і іспанської мов свідчать про культурні та

торговельні зв'язки з цими країнами. Більшість слів, запозичених у зв'язку з колонізаторською і торговою діяльністю англійців вживаються тільки, коли мова йде про ту країну, звідки це слово запозичене; поза цією сферою вони не використовуються і відчувалися як іноземні.

Велику групу слабо асимільованих запозичень складають так звані пізні французькі запозичення, тобто французькі слова, що потрапили в англійську мову після революції 1640-60 рр.. в епоху реставрації Стюартів. Ці слова головним чином були пов'язані з побутом аристократії, та їх повсякденним відношенням. Наприклад: *restaurant, ballet, rendez-vous, billet-doux, coquette, banquet*, а також *police, regime* та ін. Всі ці слова зберегли в наголосу, написанні і вимові особливості французької мови.

Трохи пізніше, особливо в 19 столітті, з французького запозичувалися перед усім технічні терміни: *parachute, chassis, chauffeur, fuselage* та інші. З німецької мови запозичувалися також терміни науки і техніки [5, 130].

Таким чином, протягом своєї багатовікової історії англійська мова зіштовхнулася з багатьма іншими мовами і збагачувалась за їх рахунок. Але значення запозичень не слід перебільшувати. Це лише один з багатьох способів, за рахунок яких відбувається збагачення мови. Велика кількість запозичень в англійській мові привела до утворення великої кількості багатозначних слів або дублетів.

Дублетами називаються два або кілька слів, які мають спільний корінь і спільне походження, але які, розвивалися різними шляхами, отримуючи дещо різні звукові оформлення і значення. Такі слова наприклад, *travel i travail*, а також: *fact* факт, дійсність, що-небудь зроблене, *feat* подвиг, дія, що характеризує виняткову хоробрість і мужність. Обидва ці слова сягають до латинського дієслова *facere* робити, але перше було запозичено безпосередньо з латинського і тому змінилося менше.

Висновок до 1 розділу

До інтернаціоналізмів відносять слова загального походження, що існують у багатьох мовах з одним і тим же значенням, але зазвичай оформляються відповідно до фонетичних та морфологічних принципів даної мови. Специфічними рисами лексичних інтернаціоналізмів є їх омологічність – міжмовна схожість одночасно в планах змісту і вираження. Традиційно вважають що, інтернаціоналізми є складовою часткових запозичень.

Проблема перекладу інтернаціональної лексики на сьогоднішній день одна з найактуальніших, але, на жаль, вона не так багато вивчена. Перекладачеві доводиться побоюватися не тільки численних псевдоінтернаціоналізмів, які можуть збити з пантелику навіть досвідченого професіонала, і повністю спотворити зміст висловлювання. Для виявлення ступеня поширення інтернаціоналізмів англійського походження в українській мові потрібно проаналізувати побутовий, художній, масово-інформаційний, науковий, офіційно-діловий і комп'ютерний дискурси, які належать до індивідуально-орієнтованого й до статусно-орієнтованого типам.

З англійської мови в англійську перейшли багатозначні слова, які уживаються в українській мові лише в одному значенні. Англійською ж слова мають декілька значень

Історія проникнення англіцизмів в українську мову є достатньо вивченою. Нас цікавить сьогоднішня, оскільки процес запозичення слів характеризується інтенсивністю. Протягом 20-ти років 20 ст. терміни-інтернаціоналізми засвоювали п'ятьма способами:

- 1) позичання без перекладу;
- 2) заміна міжнародних термінів національним відповідниками;
- 3) розташування національних відповідників перед інтернаціоналізмом;
- 4) розташування новоствореного національного відповідника після міжнародного терміна;

5) узгодження правопису ряду термінів.

Проте є, звичайно, чимало інтернаціональних слів, без яких у повсякденному спілкуванні обійтися важко, а то й взагалі неможливо. Також важливо знати історію запозичення англійської мови ,щоб розуміти її вплив. Таким чином, протягом своєї багатовікової історії англійська мова зіштовхнулася з багатьма іншими мовами і збагачувалась за їх рахунок.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ СЛІВ

2.1 Фальшиві друзі перекладача

“Фальшивими друзями перекладача”, або міжмовними омонімами, називаються пари слів різних мов, що частково збігаються у плані вираження, але значно розходяться у плані змісту (Germ.) *die Anekdote* перекладається як історичний випадок, а не анекдот; (Germ.) *die Kompanie* перекладається як рота, а не компанія; (Germ.) *die Schar* перекладається як натовп, стовпотворіння, військовий відділ, а не шар; (Eng.) *also* перекладається як також (Germ.) *also* - отже; (Ukr.) - неділя та (Rus.) - неделя. Це означає, що, маючи подібний морфемний склад, ці слова різко відрізняються своєю семантикою і спричиняють помилки у перекладі, яких легко може допуститися недосвідчений перекладач.

Вивченню проблеми “фальшивих друзів” перекладача присвячені дослідження Ю.С. Маслова, Е.Ф. Скороходько, Р.А. Будагова, Д.С. Лотте, В.В. Акуленко, В.В. Дубічинського, Т.Р. Кияка, А.В. Капуша, Л.І. Морошану та ін..

До “фальшивих друзів” перекладача відносять інтернаціоналізми, лексикалізовані форми множини та пароніми. При цьому серед перших розрізняють:

- 1) справжні інтернаціоналізми, семантичні структури яких є абсолютно тотожними у різних мовах;
- 2) часткові інтернаціоналізми, значення яких лише частково збігаються у різних мовах;
- 3) псевдоінтернаціоналізми, що не мають подібних значень взагалі. Якщо слова першої групи не становлять небезпеки помилкового перекладу, то слова другої і третьої груп можуть легко ввести в оману і спотворити переклад внаслідок свого неправильного перекладу [26, 130].

Дослідивши погляди різних науковців таких як: Р.А. Будагов, В.В. Дубічинський, Т.Р. Кияк, В.Н. Комісаров, Л.І. Морошану, Е.Ф. Скороходько, ви-

значно основні причини, що зумовлюють появу “фальшивих друзів перекладача”:

- 1) незалежний розвиток мов, внаслідок якого слово може мати різні значення у споріднених мовах, що походять від одного кореня;
- 2) зміна значення внаслідок запозичення з метою номінації нового поняття, що немає лексичного аналогу у тій чи іншій мові;
- 3) паралельне запозичення, коли дві мови запозичують слова із третьої мови у різних значеннях;
- 4) використання однакових слів у різних мовах при утворенні термінів шляхом переносу назви;
- 5) асоціації первинного значення зі схожими ознаками різних об'єктів термінування;
- 6) надання переваги в різних мовах різним сторонам змістової структури міжнародних термінів [18, 109].

Перекладач, який погано орієнтується в іноземній мові, може значно спотворити зміст оригіналу через свою неуважність. Наявність одного або кількох спільних значень слів різних мов, що мають подібну звукову форму, призводить до механічного перенесення й інших значень слова рідної мови на іноземне слово, що майже позбавлене такого значення. Наприклад, вивчаючи німецьку мову, легко неправильно перенести на німецьке слово *die Garderobe* на українській мові перекладається як - шафа для одягу, і, навпаки, вивчаючи українську можна помилково надати українському слову гардероб значення - *убиральня актора, вішалка для верхнього одягу*, що є характерними для німецького слова. Причина такої плутанини полягає у тому, що говорячи на двох перерахованих вище мовах, людина згадує два спільних значення цих слів, такі як : роздягальня та вся одежа, яку носить одна людина.

Проблему міжмовних омонімів слід розглядати в теоретичному та практичному аспектах. Теоретичний полягає в дослідженні явища міжмовних омонімів в рамках мовознавства, а також методики вивчення й навчання мови.

Практичний аспект – це правильний переклад “фальшивих друзів” перекладача для забезпечення якісного спілкування, який потребує вивчення результатів перекладацького процесу, а також знання типів відповідностей та правил їх застосування [24, 320].

Існує багато псевдо інтернаціональних слів, або “хибних друзів перекладача”, англійською мовою для таких слів запозичується французький вираз *faux amis* - хибні друзі. В українській мові ці слова можна розділити на дві групи:

1. Слова, які мають схоже написання і вимову, але абсолютно інакше значення в порівнянні з англійським. Нижче у таблиці 2.1. приводиться короткий список таких слів:

Таблиця 2.1.

Хибні друзів перекладача

«Хибний друг»	Хибний переклад	Правильний переклад	Переклад хибної асоціації
Activities	Активність	Діяльність	Activity
Actual	Актуальний	Фактичний	Topical
Accurate	Акуратний	Точний, влучний	Neat, tidy
Substantive	Субстантивний	Основний	Substantial
Data	Дата	Дані	Date
Decoration	Декорація	Відзнака, прикраса	Scenery
Dynamic	Динамічний	Гнучкий, чинний	Fast-moving
Intelligence	Інтелігенція	Розум	Clerisy
Dutch	Датський	Голландський	Danish
Protection	Протекція	Захист	Push, pull
Artist	Артист	Художник	Actor
Audience	Аудієнція	Глядачі, слухачі	Hearing
Object	Об’єкт	Ціль, предмет	Entity
Subject	Суб’єкт	Питання, предмет	Person
Direction	Дирекція	Напрямок	Management, front office
Fabric	Фабрика	Тканина	Factory, works

2. Важчими випадками є ті англійські “хибні друзі перекладача”, які лише в одному або двох значеннях співпадають з українськими словами, але розходяться в інших. До таких слів відносяться:

authority – влада, рідше авторитет;

aggressive – енергійний, наполегливий, а не лише агресивний;

balance – сальдо, залишок, а не лише баланс;

cabinet – мебельна секція, а якщо і кабінет, то міністрів, тобто уряд;

camera – фотоапарат, рідше - камера;

concrete – бетон, а не лише конкретний;

contribution – вклад, рідше - контрибуція;

control – управляти, а не лише контролювати;

credit – заслуга, а не лише кредит;

dramatic – вирішальний, а не лише драматичний;

figure – рисунок, цифра, а не лише фігура;

intelligence – розвідка, а не лише інтелект и ум;

interest – процент (в банку), а не лише інтерес;

international – міжнародний, інтернаціональний;

liberal – гуманітарний (про освіту), а не лише ліберальний;

mark – метка, пляма, марка, але не поштова;

momentum – інерція, поштовх, а якщо момент, то важливий, пам’ятний;

officer – чиновник, посадова особа, а не лише офіцер;

original –початковий, справжній, а не лише оригінальний;

panel – секція (на конференції) а не лише панель;

party сторона (в договорі), прийом або вечірка, а не лише партія;

pretend прикидатися, рідко – претендувати;

public – державний, а не лише публічний;

realize – розуміти, представлять себе (рідко – реалізовувати);

regular – звичайний, а не лише регулярний;

separate – окремий, рідко сепаратний;

solid – твердий, а не лише солідний;

speculation – припущення, рідко спекуляція;

substance – сутність; речовина, рідко – субстанція

Також приведені приклади інтернаціоналізмів в реченнях, при перекладі яких можна допустити помилки:

1. *Actual* - в англійській мові означає “фактичний”, а не “актуальний”.

It is interesting to illustrate, at this point, how Flory's original equation can lead to serious discrepancies if applied without due regard to the actual concentration of materials. На цій стадії цікаво проілюструвати, як первинне рівняння Флорі може привести до серйозних відхилень, якщо його застосовувати без урахування фактичної концентрації реагентів.

2. *Original* - означає “первинний”, а не “оригінальний”.

The relationship is responsible for the original shifting of this band. Це взаємовідношення обумовлює первинне зрушення цієї смуги.

3. *Progressive* - переважно означає “поступовий”, а не “прогресивний”.

A progressive increase in volume was noticed at all extensions. При всіх розтягуваннях було відмічене поступове зростання об'єму.

Відповідно прислівник, утворений від цих прикметників, означає:

4. *Actually* – “фактично”, а не “актуально”.

This compound actually proved to be an isomer. Фактично це з'єднання виявилось ізомером.

5. *Originally* – “спочатку”, а не “оригінально”

It is the method originally developed by Hahn and his co-workers. Це - метод, спочатку розроблений Ханом і співробітниками.

6. *Progressively* – “поступово”, “все більш”, а не “прогресивно”.

The stability of an ion of the present type decreases as the number of aromatic rings decreases, so that benzhydrol and benzyl alcohol appear to behave as progressively weaker bases. Стійкість іона даного типу зменшується у міру того, як зменшу-

ється число ароматичних кілець, так що, мабуть, бензгідрол і бензоловий спирт поводяться як все більш і більш слабкі підстави.

7. *Specific* - часто означає “питомий”, а не “специфічний”.

If one knows the value for the specific rotation of optically pure phenylmethylacetic acid, it then becomes possible to set minimum values for the rotations of the optically pure α -phenylethyl-phenols. Якщо відоме значення питомого обертання оптично чистої фенілметілукусної кислоти, то можливо встановити мінімальні величини обертання оптично чистих α – фенілетілфенолов.

8. *Extra* - звичайно означає “додатковий”, “додатковий”, “зайвий”, а не “вищої якості” [3, 481].

Існують повні псевдоінтернаціоналізми, коли значення слів взагалі не збігаються, наприклад перекладним відповідником прикметника *персональний-personal*, яке має значення "особистий", та часткові псевдоінтернаціоналізми, коли значення відповідних слів в українській та англійській мовах збігаються не повністю, наприклад, англійським відповідником слова "кран" можуть перекладатися як: *tap, water-tap, faucet* із значенням -водопровідний кран, так і слово *plug* із значенням – пожежний кран та слово *crane* із значенням вантажопідйомний або баштовий кран, тоді як подібне за формою до українського слова англійське слово *crane* має такі українські відповідники :

- 1) журавель;
- 2) вантажопідйомний кран;
- 3) сифон.

Щоб випадково не стати жертвою фальшивих друзів перекладача, перекладачі-початківці повинні або знати всі псевдо інтернаціоналізми, або ж у разі невпевненості у точності перекладу подібних слів перевіряти відповідники за словником, не поспішаючи перекладати такі слова і не керуючись лише збігом форм українського та англійського слів.

Актуальний - не *actual* фактичний, реальний, а *topical, current, burning, pressing*.

1950-і роки найактуальнішим загальнодержавним питанням була боротьба чорношкірого населення США за ліквідацію сегрегації. У своїх нарисах на актуальні теми Том Вулф націлює свої сатиричні стріли проти образу життя своїх співвітчизників-американців Збереження запасів нафти стає, таким чином, актуальним для всіх країн

The most urgent domestic issue of the 1950s was the struggle of American blacks to end segregation .In his essays on topical subjects, Tom Wolfe has aimed satirical thrusts at the lifestyles of their fellow Americans. Conservation of oil has thus become urgent for every country. [48, 45].

Спектакль – не *spectacle* – видовище, а *performance*.

На фестивалі "Поза межами", який спочатку був неофіційним зібранням театральних спектаклів поза межами першого Фестивалю музики і драми в Единбургу, зараз представлено всі форми мистецтва

The Fringe, which began as an informal collection of theater performances on the fringe of the first Edinburgh Festival of Music and Drama, now showcases all art forms.

Магазин – не *magazine* – журнал, а *store, shop*. Великий універсальний магазин часто складається зі 100 окремих відділень. *A large department store often contains more than 100 separate departments.*

Інтелігенція – не *intelligent* – розумний, а *intellectuals*. Прага є одним з головних куль турних центрів у Європі, а чеська – інтелігенція та митці зробили значний внесок у мистецтво, літературу та музику. *Prague is a major European cul tural center, and Czech intellectuals – and artists have made major contributions to art, literature, and music.*

Контрибуція - не *contribution* – внесок, а *indemnity*. Китаю довелося сплатити знач ну контрибуцію Японії та віддати японцям острів Тайвань. *China had to pay a costly indemnity to Japan and cede the island of Taiwan to the Japanese.*

Дог – не *dog* – собака, а *Dutch hound*. Доги – дуже сильні собаки. *Dutch hounds are very strong dogs.*

Консерваторія – не conservatory – теплиця, а *conservatoire*.

Жак Оффенбах народився у Кельні (Німеччина) і навчався у Паризькій консерваторії. *Jacques Offenbach was born in Cologne, Germany and he studied at the Paris Conservatoire.*

Графік – не *graphic* – наочний, а *schedule, chart, diagram, graph*. На середину десятиріччя про грама запуску космічних човників відставала від графіку. *By middecade, the shuttle launch program was behind schedule* [40, 23].

Декорації - не *decorations* – приправи; нагороди, а *stage scenery*. Це дозволило сконструювати сценічні декорації, що створювали ілюзію реальності *This permitted the construction of stage scenery that created the illusion of a real place.*

Репетиція – не *repetition* – повтор(ення), а *rehearsal*. В якості репетиції посадки на Місяць Юджин Сернан зробив 31 виток навколо Місяця. Більшість телевізійних постановок потребує принаймні однієї репетиції.

Eugene Cernan made 31 orbits of the moon in a rehearsal for the lunar landing. Most TV productions require at least one rehearsal.

Комплекція - не *complexion* – колір обличчя, а *physique*. У своїх ранніх фільмах 1970-х років Депардьє виконував переважно агресивні ролі, де експлуатувався його злочинний досвід та кремезна комплекція.

In his early films of the 1970s Depardieu played mostly aggressive roles that exploited his delinquent background and potent physique.

Мультиплікація – не *multiplication* – множення, а *animation*. Мультиплікація - це технологія використання плівки для створення ілюзії руху на основі низки двомірних малюнків або трьохмірних об'єктів. *Animation is the technique of using film to create the illusion of movement from a series of two-dimensional drawings or three-dimensional objects* [40, 24].

Часткові інтернаціоналізми

Курс – *course, rate* (курс валюти, валютний курс – *exchange rate*). Коли утримується плаваючий валютний курс, тобто коли вартість валюти не

фіксується, а залежить від кон'юнктури ринку, то зменшення вартості валюти називається її знеціненням. У проект включено також курс лікування патологічного облісіння. *When a flexible exchange rate is maintained – that is, currency values are not fixed but are set by market forces – a decline in a currency's value is known as a depreciation. Included in the project is also a course of treatment of pathological balding.*

2.2 Шляхи передачі інтернаціональної лексики

Є кілька шляхів передачі інтернаціональної лексики:

Літературний переклад.

Переклад справжніх інтернаціоналізмів не слід розглядати як механічну заміну однієї літери вихідної мови на відповідну літеру цільової мови. У багатьох випадках літера може бути упущеною чи доданою, щоб слово повністю відповідало нормам цільової мови: *basin* – басейн, *monsoon* – мусон, *waltz* – вальс, *wine* – вино, *salt* – сіль, *muscle* – мускул. Тим не менш є багато перекладів справжніх інтернаціоналізмів які схожі за своєю формою літера в літеру: *scarlatina* – скарлатина, *amnesia* – амнезія, *gladiator* – гладіатор, *microphone* – мікрофон, *redactor* – редактор, *alveoli* - альвеолі, *coffe* – кофе, *mango* – манго, *embargo* – ембарго, *solo* – соло. Літературний переклад інтернаціоналізмів може не відповідати оригіналу а іноді бути навіть недоречним, так як він виконувався безпосередньо без тексту з мови оригіналу, а в даному випадку, відбувався з англійської мови, яка є мовою посередником [1, 122].

Переклад через транскрибування або передача звукової структури.

Велика кількість справжніх інтернаціоналізмів відповідно передаються в цільову мову шляхом звукової структури. Цей вид перекладу забезпечує переклад лексичного значення багатьох інтернаціоналізмів, що походять з англійської, французької та інших мов, в яких орфографічні системи базуються на фо-

нетичних принципах: (Engl.) *box* – бокс, *jeans* – джинси, *knock-out* – нокаут, *leader* – лідер, *raid* – рейд, *round* – раунд, *track* – трек. (Fr.) *brochure* – брошура, *conservatoire* – консерваторія, *bourgeoisie* – буржуазія, *bureau* – бюро, *picnic* – пикник.

Переклад за допомогою транскрибування.

Міжнародні лексеми і фонemi, які прийняті багатьма мовами згідно з власними історично - встановленими традиціями. Як результат таке міжнародне слово в будь - якій мові перекладається не залежно від висхідної мови: хоч (Engl.) – *bankruptcy*, (Ger) – *bankrott*, (Fr) – *banqueroute*, (Ital) – *bancarotta*, (Ukr.) – *банкрутство* [1, 123].

Описовий переклад.

Описовий переклад - це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням або більшим за кількістю компонентів словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення. Багато з цих інтернаціоналізмів є такими, що семантично стисло висловлюють думку і вони можуть бути перекладені тільки описовим шляхом. Цей метод може бути розділеним на дві групи. До першої відносяться слова, які в цільовій мові зберігають головні лексеми: *civilizable* – той, що піддається цивілізації, *barony* – титул барона, володіння барона, *golf -club* – клуб гравців гольфу, ключка для гри в гольф. До другої групи належать слова, що не можуть бути прийнятими цільовою мовою і передаються описовим шляхом: *park* – ставити машину на стоянку, *deputize* – виступати (бути представником).

Переклад через синонімічну заміну.

Міжнародна морфема цільової мови часто може бути замінена в процесі перекладу на іншу міжнародну синонімічну лексему або подібним за змістом. Такий метод заміни можливий завдяки існуванню у цільовій мові інтернаціоналізмів, які були запозичені в різні попередні історичні періоди. Існування певних еквівалентних інтернаціоналізмів для поняття, пояснюється контактами рі-

зноманітних мов в різні періоди: (Greek) *base* – база, фундамент, (Latin) *elixir* – еліксир, панацея, (Ital.) *Fata Morgana* – фата моргана, міраж, (Fr.) *fashion* – фашон, мода [42, 22].

Калькування або дослівний переклад.

Калькування, дослівний або буквальний переклад - це прийом перекладу нових слів або термінів, коли відповідником простого чи складного терміна вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику, наприклад: *ore yard* – рудний двір, *movable table* – рухомий стіл, *self-cooling* – самоохолодження, *line service* – лінійна служба, *toxic shock syndrome* – токсичний шоківий синдром, *Big Bang* – Великий вибух, *floating zero* – плаваючий нуль. В цих прикладах українські відповідники англійських термінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів.

Калькування як прийом перекладу частіше застосовується при перекладі складних слів або термінів. Воно може застосовуватися також стосовно тільки одного з компонентів складного слова : *charmed quark* – зачарований кварк, *slag yard* – шлаковий двір. Досить часто калькування застосовується при перекладі до тих складних термінів, що утворені за допомогою поширених загальнонародних слів: *worm shaft* – черв'ячний вал, *target search* – пошук цілі, *drafting table* – креслярський стіл, *self-loading* – само завантаження [1, 125].

2.3 Науково-технічні інтернаціональні терміни в англійській мові

Специфіка термінів зумовлена сферою функціонування термінологічних одиниць, а також тим, що терміни є номінативними одиницями мови науки й техніки, а не одиницями природної мови загалом. Саме в науковій сфері мови терміни виконують свої основні функції: номінативну – назви класу спеціальних об'єктів чи їх ознак; сигніфікативну – позначення загального поняття, яке належить до системи спеціальних понять цієї галузі знання; комунікативну – передавання в часі і просторі спеціального знання та ін [41, 260].

Основними ознаками, які можна використати у процесі виділення термінів у складі спеціальної лексики, є такі:

- 1) специфічність використання -кожний термін належить до спеціальної галузі знань;
- 2) функція називання поняття;
- 3) дефінійованість - наявність наукової дефініції;
- 4) точність значення, яка встановлюється дефініцією;
- 5) контекстуальна стійкість - значення терміна є зрозумілим без контексту і мало залежить від контексту;
- 6) стилістична нейтральність;
- 7) езотеричність -точне значення терміна відоме тільки спеціалістам;
- 8) конвенційність - цілеспрямований характер появи;
- 9) номінативний характер (термін – це зазвичай іменник або словосполучення на основі іменника);
- 10) відтворюваність у мовленні ,яка є важливою для словосполучень [36, 174].

При перекладі науково-технічної літератури значну увагу треба приділити класифікації термінів. Це необхідно як для пошуку термінів та їх еквівалентів в різноманітних джерелах, так і для вибору найкращого способу перекладу терміну в залежності від його значення та формальної структури, новизни та

галузі використання. Існують різноманітні способи класифікації, в яких терміни групуються за різними прикметами: за змістом, за мовною формою, за функцією, за внутрішньомовними та позамовними ознаками. Основною класифікацією термінів за Розенталем Д.Э. є розподіл їх за об'єктом номінації, термінування. Ця класифікація охоплює всі спеціальні галузі знань та діяльності у сучасному суспільстві: науці, техніці, культурі. Тут перш за все виділяється клас наукових термінів. Він складається з такої кількості підкласів, скільки наук існує на певному етапі науково-технічного прогресу (наприклад, терміни математичні, біологічні, хімічні); а в кожному підкласі, наприклад, фізичних термінів виділяється стільки терміносистем, скільки існує незалежних теорій опису фізичних об'єктів та закономірностей [35, 262].

Існують також загальнонаукові та міжгалузеві, загальнотехнічні та вузькоспеціалізовані терміни; щодо стикових наук, терміни, як правило відносяться одночасно до декількох терміносистем (групувань). Дослідник Лотте Д.С. розділяє термінологію на дві нерівні частини: спеціальну термінологію із різноманіттям окремих підрозділів, що обмежена у своєму використанні певними галузями спілкування, та загальноповсякденну термінологію, що відома практично всім носіям мови. Переклад термінів повинен бути, якщо є змога, коротким та точним, однак він максимально має відповідати змісту. Ці дві суперечливі вимоги призводять до того, що для перекладу використовуються різноманітні прийоми та методи. Крім цього, треба враховувати, що на практиці виникають стійкі термінологічні форми перекладу, які не рекомендується змінювати взагалі [23, 57].

Для правильного перекладу терміна важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру та семантичні відмінності від загальнонародних слів. В.І. Карабан розділяє розподіляє терміни за їх будовою на прості *rasp* - рашпіль, *concrete* – бетон, похідні – суфіксальні *loader* – навантажувальний пристрій, *transmitter* – передавач, префіксальні *interrelation* – взаємовідношення, *multi-axis* – багатовісний і суфіксально-префіксальні *re-allocation* – перерозпо-

діл, *over-alloying* – надмірне легування, складні *spreadsheet* – електронна таблиця, *flywheel* – маховик та терміни-словосполучення *forward shovel* – екскаватор-пряма лопата, *impact energy* – енергія удару. З ним у дечому погоджується дослідник Білодід І.К., який серед способів утворення термінів виділяє наступні:

- 1) за допомогою суфіксів та префіксів *controller* – електронний пристрій, контролер, *interconnection* – взаємозв'язок;
- 2) конверсія *to handle* – обробляти, *handling* – обробка, *data handling* – обробка даних;
- 3) скорочення слів *signature* – *sig* – цифровий підпис, *used identifier* – *user id* – *userid* – *user ID* – ідентифікатор користувача;
- 4) надання нового значення слову, що вже використовувалося раніше *hardware* раніше використовувалось як – залізні вироби, зараз частіше – апаратне забезпечення комп'ютера;
- 5) додавання слів, складів або скорочення *binary term* - *bite* – байт, одиниця вимірювання пам'яті комп'ютера, *binary digit* = *bit* – біт);
- 6) спосіб шаблону *electric saw* – електропила [16, 13; 5, 87].

На думку багатьох дослідників при роботі з лексикою англомовної науково-технічної літератури найчастіше проблеми виникають при перекладі багатокомпонентних термінів, що створені лексичним та синтаксичним способами, тобто ті, що представляють собою словосполучення, створені за певними моделями. Терміни у вигляді ланцюжка дуже розповсюджені. При їх перекладі треба розуміти порядок розкриття значення обраного словосполучення.

Нижче представлено основні типові форми утворення термінів:

- 1) термінологічні словосполучення, що складаються з двох або трьох іменників *antenna aberration* – аберация антени, *light beam detection* – визначення за допомогою світлового проміння;
- 2) термінологічні словосполучення, що складаються з прикметника та іменника *allowable clearance* – допустимий зазор;

- 3) термінологічні словосполучення, що складаються з дієприкметника та іменника *alternating current* – змінний струм;
- 4) термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівника, дієприкметника або прикметника та іменника *directly driven radiator* – випромінювач з безпосереднім збудженням);
- 5) термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: іменника, прикметника та іменника *voltage-sensitive resistor* – варистор;
- 6) термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: іменника, дієприкметника та іменника *light-collecting cylinder* – світлозбірний колектор;
- 7) термінологічні словосполучення, що містять інфінітив *ready-to-display format* – формат, що безпосередньо візуалізується;
- 8) прийменникові термінологічні словосполучення, які характеризуються тим, що головне слово стоїть до прийменника, а слова за прийменником грають роль означення *derivation from the design brickwork dimensions* – відхилення від проектних розмірів цегляної кладки [31, 35].

Можна з впевненістю казати, що без адекватного перекладу термінів переклад науково-технічного тексту не виконує свого призначення. Для досягнення такої адекватності мають бути виконані певні умови, які залежать як від урахування ознак термінів, так і від дотримання закономірностей перекладу спеціального тексту. Серед загальних умов адекватного перекладу термінів наведемо наступні. По-перше, має бути забезпечено вірний (адекватний) переклад окремих термінів тексту. По-друге, кожен термін, який перекладається, повинен перекладатися з точки зору терміносистем, що фігурують у мові оригіналу та мові перекладу. По-третє, мають бути враховані відмінності термінів, що визначаються специфікою передавання кожною з цих мов [31, 36].

Висновок до 2 розділу

Розрізняють три групи інтернаціоналізмів: справжні, часткові та псевдоінтернаціоналізми. Також існують багато причин виникнення так званих “фальшивих друзів перекладача. Серед них: незалежний розвиток мови, паралельне запозичення, використання схожих слів в різних мовах, асоціативні значення первинного слова зі схожими з іншими термінами, зміна значення, щоб позначити невідоме поняття в іншій мові та інше.

Перекладачеві слід ознайомитись зі словами, які мають багато значень або схожі за написанням, так як, зазвичай, такі слова можуть перекладатися не так, як ми гадаємо.

Є кілька шляхів передачі інтернаціональної лексики: літературний переклад, переклад через транскрибування або передача звукової структури, переклад за допомогою транскрибування, описовий переклад, переклад через синонімічну заміну, калькування, дослівний або буквальний переклад.

Отже, переклад науково-технічних термінів з англійської мови на українську, особливо з певної галузі, завжди залишається складною проблемою. Адже перекладач має не лише добре володіти англійською мовою, але й водночас бути обізнаним у конкретній галузі, до якої належить текст перекладу, бо значення термінів тісно пов'язане із контекстом, його змістом та специфікою, і може змінюватися залежно від галузі використання.

Тільки при ефективному поєднанні цих двох умов можна зробити адекватний переклад будь-якої науково-технічної літератури.

ВИСНОВКИ

Інтернаціоналізмами зазвичай називають спільні слова або словосполучення в близьких за походженням або географічним розташуванням мовах: укр. *граматика*, нім. *Grammatik*, франц. *grammaire*, англ. *Grammar*. Інтернаціоналізми - це мовленнєві одиниці, які запозичені з одного і того самого джерела не менш ніж трьома генеалогічно різними мовами в такій самій або подібній формі і мають ідентичне значення.

Інтернаціоналізми відносять до слів загального походження, які використовуються в багатьох мовах з однаковим значенням, але зазвичай формуються відповідно до фонетичних і морфологічних принципів даної мови. Особливістю лексичних рис інтернаціоналізмів - це їх омологічність та одночасна схожість за змістом і вираженням. Зазвичай інтернаціоналізми вважають ті слова, які є складовою часткових запозичень.

Інтернаціональні слова потрапляють в ту чи іншу мову шляхом запозичення з іншої мови, або тому, що дві дані мови запозичують відповідне слово в третій мові наприклад, з латинської або грецької.

Щоб виявити шляхи і етапи формування інтернаціональної лексики потрібно проаналізувати діахронічний аспект проблеми інтернаціоналізмів, який здійснюється шляхом історико-етимологічного аналізу явищ. Таким чином можна виявити, що етимологічним джерелом є мова, в якій вперше з'явився зразок.

Труднощі перекладу інтернаціоналізмів з англійської на українську мову полягають у тому, що їх розповсюдження, характерне для більшості перекладів і таким чином малопомітне. Перекладач не завжди в змозі розпізнати всі семантичні кальки, які виглядають як нововведення і замінюються в контексті. Для того, щоб розпізнавати інтернаціоналізми в текстах, потрібно знати, які існують багатозначні слова.

Типовими помилками при перекладі інтернаціоналізмів є їх багатозначність. Для правильного перекладу таких слів важливо знати їх словотвірну і морфологічну структуру та семантичні відмінності від загальнонародних слів. Також, досить важливо знати способи утворення інтернаціональних словосполучень. Проблеми зазвичай виникають в створених лексичним та синтаксичним способами словосполученнях, які були виконанні за певними моделями. Таким чином, вони потребують розуміти порядок розкриття значення обраного словосполучення.

Вивчивши запозичення в англійській мові, можна визначити, що вони найбільш тісно і безпосередньо відображають історію Англії. У давньоанглійській мові розрізняють три шари латинських запозичень. Слова, які відносять до першого шару могли потрапити через кельтську мову, або потрапити в мову англів і саксів ще на континенті. Другий шар латинських запозичень включає слова, що ввійшли в англосаксонську мову після прийняття християнства, яке почалося в 596 році.

Особливості так званою третього шару латинських запозичень полягає в тому, що вони походять не усним, а літературним шляхом, і позначають переважно абстрактні поняття.

Пізніше, коли англійську мову витіснила французька в політичному плані, в неї додалося дуже багато французьких термінів. Таким чином, з'явилося багато французьких запозичень в англійській мові.

Отже, вивчивши історію запозичення інтернаціоналізмів можна простежити як в різні часи, різні мови впливали на їх розвиток та формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко В.В. Запитання інтернаціонального словникового складу/ В.В. Акуленко – Харків: 1972, – 203с.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В. Арнольд – М. : 1973 с.433.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 606 с.
4. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов – М.: Междунар. отношения, 1975. – 54 с.
5. Білодід І.К. Інтернаціональні елементи в лексиці та термінології / І.К. Білодід - Харків: Вища школа, 1980. - 208 с.
6. Будагов Р.А. Нариси по мовознавству / Р.А. Будагов - М.: Видавництво Академії Наук СРСР, 1953. – 280 с.
7. Влахов С.И. Непереводимое в переводе / С.И. Влахов. – М. : «Международные отношения», 1980.-234с.
8. Галь Н.Я. Слово живое и мертвое: Из опыта переводчика и редактора / Н.Я. Галь – М. : Книга, 1987. 66 с.
9. Гальперин И.Р. К проблеме стилистической дифференциации словарного состава современного английского языка / И.Р. Гальперин– М. : 1953.-342с.
10. Горпинич В.О. Українські власні назви в російській мові / В.О. Горпинич, Т.Р. Антонюк – Київ: 1998. – 134с.
11. Д'яков А.С. Основи термінотворення. Семантичні та лінгвістичні аспекти / А.С. Д'яков - К.: Видавничий дім 2000. – 217с.
12. Дайненко Л.А. Основи перекладу / Л.А. Дайненко – К.: Ельга- Ніка-центр.2002. – 203с.
13. Золотогоров В.Г. Энциклопедический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров – Мн. : «Полымя», 1997 – 456с.

- 14.Карабан В.І. Переклад англомовної економічної літератури / В.І. Карабан - Вінниця, Нова книга, 2005. – 496с.
- 15.Карабан В.І. Переклад з української мови на англійську / В.І. Карабан - Вінниця: Нова книга, 2003 – 608с.
- 16.Каранська М.В. Річище нашої мови потребує очищення: "Про надмірне захоплення іншомовними словами" / М.В. Каранська – 1999 – 13с.
- 17.Комиссаров В.Н. Пособие по переводу с английского языка на русский / В.Н. Комиссаров , Я.И Рецкер, В.И Тархов. – Ч.1. – М. : 1960 – 657с.
- 18.Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н. Комиссаров – М. : 1990 – 456с.
- 19.Корунець І.В. Теорія і практика перекладу / І.В. Корунець – Вінниця. Нова книга. : 2003 – 449с.
- 20.Кочерга О.Н. Проблема прикметника в науковій термінології / О.Н. Кочерга - Нац. ун-ту "Львівська політехніка". – 224 – 227 с.
- 21.Кэтфорд Д.Ж. Лингвистическая теория перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / Д.Ж. Кэтфорд – М.: МО, 1978 – 44с.
- 22.Латышев Л.К. Технология перевода: Учебное пособие по подготовке переводчиков (с немецкого языка) / Л.К. Латышев - М. : НВИ – ТЕЗАУРУС, 2001. – 280 с.
- 23.Лотте Д.С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и термоэлементов / Д.С. Лотте – М. : Наука, 1982. – 149 с.
- 24.Маршова Н.М. Основные лексические трудности перевода / Н.М. Маршова - Л., Изд-во Ленингр. Ун-та, 1959 – 764 с.
- 25.Медниковой Э.М. Теория перевода и сопоставительный анализ языков / Э.М. Медниковой. – М.: Изд-во Моск.ун-та, 1985. 55с.
- 26.Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода / Р.К. Миньяр-Белоручев – М.: Московский лицей, 1996. – 208 с.
- 27.Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови / М.І. Мостовий - Харків, 1993. – 397 с.

28. Найда Ю.П. Наука переводить. Вопросы языкознания / Ю.П. Найда – 1970. – 12-28 с.
29. Нікітіна Ф.О. Засоби структуризації інтернаціональних терміноелементів в українській науковій термінології / Ф.О. Нікітіна Мовознавство – Харків, 1996. 47 – 49 с.
30. Нойберт А.Г. Прагматические аспекты перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / А.Г. Нойберт – М. : 1978 – 65 с.
31. Носенко І.А., Горбунов Е.В. Пособие по переводу научно–технической литературы с английского языка на русский. / І.А. Носенко, Е.В. Горбунов - Учебное пособие. – М. : Наука, 1974. – 70 с.
32. Олійник А.Д. Роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікроекономічної термінології / А.Д. Олійник - Київ, 2002. – 6 –77 с.
33. Паршин А.Н. Теория и практика перевода / А.Н. Паршин – М.: Русский язык, 2000. – 161 с.
34. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер – М.: Междунар.отношения, 1974. 5 – 99 с.
35. Розенталь Д.Э. Словарь-справочник лингвистических терминов: Пособие для учителей. / Д.Э. Розенталь – М. : Просвещение, 1976. – 543 с.
36. Стилистика английского языка / А.Н. Мороховский, О.П. Воробьёва, Н.И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. – К.: Высшая школа, 1991. – 272 с.
37. Степаншин Б.І. Викладання української літератури в школі/ Б.І. Степаншин К.: Проза, 1995. – 256 с.
38. Огієнко І.І. Иноземные элементы в русском языке: история проникновения заимствованных слов в русский язык / І.І. Огієнко Київ, 1915. – 136 с.
39. Федоров А.В. Основы общей теории перевода / А.В. Федоров. М: 1983. – 433с.
40. Хайрулин М.В. Деякі питання єдності інтернаціонального й національного в різносистемних мовах / М.В.Хайрулин – Казань, 1991. – 61 с.

41. Харитончик З.А. Лексикология английского языка / З.А.Харитончик – М: 1992. – 346с.
42. Читалина Н.А. Учись переводить (Лексические проблемы перевода) / Н.А. Читалина – М. : Международные отношения, 1975. – 80 с.
43. Шахрай, О.Б. Ложные друзья переводчика / О.Б. Шахрай – 1955. – 107 с.
44. Dictionary of European Anglicisms. [уклад. Горрлач.М.Ата ін.]. – 2001. - 340 p.
45. Karamanian A.P. Translation and Culture // <http://accurapid.com/journal/19culture2.htm>
46. Leonardi V. Equivalence in Translation: Between Myth and Reality // <http://www.translationjournal.net/journal/14equiv.htm>.
47. The Oxford English Reference Dictionary¹, 2d edition, Oxford University Press, 1997. – 687с.
48. Wolfe.T. Black to Blood / T. Wolfe – Эксмо 2014. – 45с.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота : 51 с., 48 джерел.

Об'єктом дослідження є інтернаціональна лексика в сучасній англійській та українській мовах.

Метою написання роботи є аналіз особливостей перекладу інтернаціоналізмів з англійської на українську мову. Прослідкувати джерела виникнення інтернаціональної і псевдо-інтернаціональної лексики, вказати на можливі способи їх перекладу, а також показати найбільш типові помилки при використанні і передачі таких слів засобами іншої мови.

Методи дослідження є аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз інтернаціоналізмів в англійській та українській мовах

У передмові описується стан проблеми та завдання, які повинні бути виконані для досягнення мети дослідження.

У теоретичному розділі представлені етапи формування інтернаціоналізмів, складнощі при перекладі такої лексики та типові помилки при їх перекладі.

У практичному розділі представлені особливості перекладу інтернаціональних слів та приклади перекладу фальшивих друзів перекладача.

Актуальність дослідження пов'язана з широким розповсюдженням інтернаціональної лексики у текстах різної тематики. Перекладачеві часто доводиться долати складнощі, які можуть виникнути при виборі між збереженням інтернаціональної форми і підбором однокореневого еквівалента рідної або іноземної мови.

Практична значимість роботи полягає у тому, щоб допомогти при перекладі інтернаціональних слів англійської та української мовах.

Ключові слова: Інтернаціональна лексика, ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ, ПЕРЕКЛАД, ФАЛЬШИВІ ДРУЗИ ПЕРЕКЛАДАЧА.

SUMMARY

Diploma paper: 51 p., 48 sources.

The object of the research is international lexis in modern English and Ukrainian languages.

The aim of the research is to analyse the peculiarities related to the translation of internationalism from English into Ukrainian, to study the source of emergence of the international and pseudo-international vocabulary, indicate possible ways of its translation, as well as, to show the most common translation mistakes.

Methods of the research are represented by the analysis of scientific literature, comparative analysis of internationalisms in English into Ukrainian languages.

The foreword describes the state of the problem and the goals of the study.

The theoretical section shows the formation of internationalisms, difficulties in translating such vocabulary and typical mistakes in the translation of those words.

The practical section represents the peculiarities of the translation of internationalisms and gives examples of false friends

The topicality of the research is attributed to the fact that international vocabulary is widely used in text in different topics; the translator has to cope with the problems connected with the problem of the equivalent choice.

The practical value of the research is to help with the translation of international words in English and Ukrainian.

Key words: INTERNATIONAL LEXIS, INTERNATIONALISM, TRANSLATION, FALSE FRIENDS.

